

8^η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ
ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

«ΜΑΘΗΤΕΣ ΣΕ ΡΟΛΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΗ»

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

«Η εξάλειψη των διακρίσεων κατά των
γυναικών στα ζητήματα που αφορούν
τον γάμο και τις οικογενειακές σχέσεις»

15-17 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2023

ΟΔΗΓΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:

ΕΒΙΤΑ ΠΑΓΩΝΑ

Πίνακας Περιεχομένων

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου.....	3
2. Ιστορική Επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε Μορφής Διακρίσεως κατά της Γυναίκας.....	4
3. Επιτροπή για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών: Ρόλος και αρμοδιότητες.....	5
4. Άρθρο 165	
5. Επεξήγηση ορολογίας	7
6. Ανάλυση Άρθρου 16 με βάση την γενική σύσταση 21	9
6.1. Περίληψη Γενικής Σύστασης υπ' αριθμόν 21.....	9
7. Ειδικότερα ζητήματα.....	11
7.1. Το δικαίωμα στο διαζύγιο.....	11
7.2. Ο θεσμός των γάμων ανηλίκων.....	12
7.3. Ενδοοικογενειακή βία.....	14
8. Ερωτήσεις προς τους συμμετέχοντες.....	15
9. Επιπλέον πηγές για μελέτη.....	16
10. Βιβλιογραφία	17
11. Ηλεκτρονικές Πηγές.....	17

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου

Αγαπητοί/-ες συμμετέχοντες και συμμετέχουσες,

Είναι μεγάλη μας χαρά να σας καλωσορίσουμε στην 8η Μαθητική Προσομοίωση “Μαθητές σε Ρόλο Διπλωμάτη” και, ειδικότερα, στην Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων Κατά των Γυναικών σε Όλα τα Ζητήματα που αφορούν τον Γάμο και τις Οικογενειακές Σχέσεις. Είναι, επίσης, μεγάλη μας τιμή που θα διατελέσουμε Προεδρείο της Επιτροπής.

Τα ειδικότερα ζητήματα, που θα πραγματευθείτε στην διάρκεια των συζητήσεων μας τις ημέρες του συνεδρίου, είναι θέματα που απασχολούν την διεθνή κοινότητα εδώ και πολλές δεκαετίες και εξακολουθούν να παραμένουν άλυτα. Ο παρών Οδηγός Μελέτης δημιουργήθηκε για να λειτουργήσει για εσάς ως μία γενική κατευθυντήρια γραμμή, που θα σας βοηθήσει στην περαιτέρω έρευνά σας.

Είναι σημαντικό να γνωρίζετε ότι φέτος γιορτάζουμε τα 75 χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που αποτελεί το πρώτο παγκόσμιο κείμενο για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην ιστορία της ανθρωπότητας. Η Οικουμενική Διακήρυξη μαζί με τα Σύμφωνα του ΟΗΕ- το Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και το Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα- αποτελούν την Παγκόσμια Βίβλο για τα δικαιώματα του ανθρώπου στον κόσμο.

Αυτό που περιμένουμε από εσάς είναι να έρθετε προετοιμασμένοι, με διάθεση για διάλογο και έτοιμοι να υπερασπιστείτε τις θέσεις της χώρας σας. Είμαστε στην διάθεσή σας ανά πάσα στιγμή για οποιαδήποτε απορία προκύψει και σας προτρέπουμε να μην διστάσετε να ζητήσετε βοήθεια, όπου την χρειαστείτε. Ανυπομονούμε να γνωρίσουμε καθέναν και καθεμία από εσάς!

Με εκτίμηση,

Αδαμοπούλου Μαργαρίτα, *Πρόεδρος*

Παγώνα Εβίτα, *Αντιπρόεδρος*

2. Ιστορική Επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε Μορφής Διάκρισης κατά της Γυναίκας

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) αποτελεί έναν παγκόσμιο διεθνή οργανισμό, που συστάθηκε από 51 ιδρυτικά κράτη (ανάμεσα στα οποία και η Ελλάδα) στο Σαν Φρανσίσκο στις 26 Ιουνίου του 1945 και τέθηκε σε ισχύ στις 24 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, μετά την κύρωση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών από τα κοινοβούλια των κρατών μελών. Σήμερα αριθμεί 193 κράτη μέλη.

Οι σκοποί του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών καταγράφονται στο άρθρο 1 του Χάρτη, με την παράγραφο 3 να εντάσσει σε αυτούς την «ανάπτυξη και ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας».

Βασισμένη στους σκοπούς αυτούς, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε στις 18 Δεκεμβρίου του 1979 στη Νέα Υόρκη τη «Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε Μορφής Διάκρισης κατά της Γυναίκας», η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 3 Σεπτεμβρίου του 1981. Σκοπός της είναι η προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και η εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών. Η Σύμβαση έχει σήμερα 189 συμβαλλόμενα κράτη, τα οποία δεσμεύονται από τις διατάξεις του. Τον Δεκέμβριο του 2000 τέθηκε σε ισχύ ένα Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση, το οποίο επίσης δεσμεύει τα κράτη που το έχουν υπογράψει και επικυρώσει¹. Σύμφωνα με αυτό, μπορούν να υποβληθούν στην Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών αναφορές από ή εκ μέρους οποιουδήποτε ατόμου ή ομάδας που διατείνεται ότι υπήρξε θύμα παραβίασης κάποιου από τα δικαιώματα που θεσπίζει η Σύμβαση².

¹ UN Women. (χ.χ.). Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women. Διαθέσιμο στο: <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm#article17%2011> (Ανακτήθηκε 11/10/2020)

² Νάσκου-Περράκη Π., Ταρaráς Κ., Χαΐνογλου Κ. (2013). Ανθρώπινα Δικαιώματα: Ερωτήσεις και Απαντήσεις, σελ. 94, Εκδόσεις Θέμις, Αθήνα

3. Επιτροπή για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών: Ρόλος και αρμοδιότητες³

Η Επιτροπή για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών είναι ένα σώμα ανεξάρτητων ειδικών που επιβλέπουν την τήρηση της Σύμβασης για την Εξάλειψη Όλων των μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών. Αποτελείται από 23 ειδικούς πάνω στα δικαιώματα των γυναικών, προερχόμενους από όλον τον κόσμο.

Όλα τα κράτη μέρη της Σύμβασης οφείλουν να υποβάλλουν τακτικά στην Επιτροπή εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων της Σύμβασης στο εσωτερικό τους. Στην πράξη, τα κράτη-μέρη οφείλουν να προσαρμόσουν τη νομοθεσία τους με τις διατάξεις της Σύμβασης. Αυτές οι εκθέσεις εξετάζονται από την Επιτροπή που στη συνέχεια εκδίδει και αποστέλλει στα ενδιαφερόμενα κράτη μέρη τις «Παρατηρήσεις» της επί αυτών. Συχνά η Επιτροπή ζητά από τα κράτη διευκρινίσεις ή κυρώσεις κι άλλων διεθνών συμβάσεων για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Επίσης, η Επιτροπή έχει την αρμοδιότητα να εξετάζει προσφυγές για παραβιάσεις των διατάξεων της Σύμβασης. Οι προσφυγές αυτές μπορούν να υποβάλλονται από άτομα ή ομάδες ατόμων ή στο όνομα ατόμων ή ομάδων ατόμων που υπόκεινται στη δικαιοδοσία κράτους-μέρους, που διατείνονται ότι είναι θύματα παραβίασης από αυτό το κράτος-μέρος κάποιου από τα δικαιώματα που αναφέρονται στη Σύμβαση (Άρθρο 2 της Σύμβασης). Τέλος, η Επιτροπή στην προσπάθεια της να διευκολύνει τα κράτη-μέρη στην καλύτερη εφαρμογή των διατάξεων της, ερμηνεύει τις διατάξεις του Συμφώνου και δημοσιεύει τα «Γενικά Σχόλια» για συγκεκριμένα ζητήματα και θεματικές.

---

³ Office of the High Commissioner on Human Rights (χ.χ.). Committee on the Elimination of Discrimination against Women. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/cedaw/pages/cedawindex.aspx> (Ανακτήθηκε στις 09/10/2020). Νάσκου-Περράκη Π., Δικαιώματα του Ανθρώπου. Παγκόσμια και περιφερειακή προστασία. Θεωρία και Νομολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα, γ έκδοση 2022

4. Άρθρο 16 της Σύμβασης για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεως κατά των γυναικών

- Τα κράτη μέλη θα λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών σε όλα τα ζητήματα που αφορούν τον γάμο και τις οικογενειακές σχέσεις και ειδικότερα θα διασφαλίζουν, με βάση την ισότητα ανδρών και γυναικών.

α) Το ίδιο δικαίωμα προς σύναψη γάμου.

β) Το ίδιο δικαίωμα να εκλέγουν ελεύθερα σύζυγο και να συνάπτουν γάμο μόνο με την ελεύθερη και πλήρη συναίνεση τους.

γ) Τα ίδια δικαιώματα και καθήκοντα τόσο κατά τη διάρκεια του γάμου όσο και κατά τη λύση αυτού.

δ) Τα ίδια δικαιώματα και καθήκοντα των ως γονέων, ανεξάρτητα από τη συζυγική τους κατάσταση, σε θέματα που αφορούν τα παιδιά τους. σε όλες τις περιπτώσεις θα προέχουν τα συμφέροντα των παιδιών τους.

ε) Τα ίδια δικαιώματα να αποφασίζουν ελεύθερα και υπεύθυνα για τον αριθμό και τα χρονικά διαστήματα που θα φέρουν στον κόσμο τα παιδιά τους και το δικαίωμα τους για πληροφόρηση, μόρφωση και λήψη των μέσων που θα τις καταστήσουν ικανές να ασκήσουν αυτά τα δικαιώματα.

στ) Τα ίδια δικαιώματα και καθήκοντα τα σχετικά με το δικαίωμα κηδεμονίας, επιτροπείας και υιοθεσίας ανηλίκων, ή με παρόμοιους θεσμούς όταν οι αρχές αυτές υπάρχουν στην εθνική νομοθεσία. σε όλες τις περιπτώσεις θα πρυτανεύουν τα συμφέροντα των παιδιών.

ζ) Τα ίδια προσωπικά δικαιώματα που προσιδιάζουν σε συζύγους συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος εκλογής οικογενειακού ονόματος και επαγγέλματος και στους δύο συζύγους.

η) Τα ίδια δικαιώματα αναφορικά με την κυριότητα, κτήση, διοίκηση, διαχείριση, επικαρπία και διάθεση περιουσίας που περιήλθε είτε χάριν δωρεάς είτε εξ επαχθούς αιτίας (αντί τιμήματος).

- Η μνηστεία και ο γάμος ανηλίκου δεν έχουν νομική ισχύ, θα ληφθεί δε κάθε αναγκαία ενέργεια, συμπεριλαμβανομένης της νομοθετικής, για τον καθορισμό ελαχίστου ορίου

ηλικίας προς σύναψη γάμου καθώς και για την υποχρεωτική καταχώρηση των γάμων σε επίσημα μητρώα καταχωρήσεων.

5. Επεξήγηση ορολογίας

Ενδοοικογενειακή βία⁴: Ενδοοικογενειακή βία είναι ένας τρόπος συμπεριφοράς που είναι σωματικά, σεξουαλικά, συναισθηματικά ή ψυχολογικά βίαιος μέσα στα πλαίσια των οικογενειακών σχέσεων. Είναι ένας τρόπος ελέγχου, κυριαρχίας ή κάνοντας ένα άτομο να αισθάνεται φοβισμένο ή τρομαγμένο. Η ενδοοικογενειακή βία περιλαμβάνει:

- οποιαδήποτε σωματική βία, όπως χαστούκια ή γροθιές,
- εξαναγκασμό για σεξουαλικές σχέσεις, ακόμα κι αν είστε παντρεμένοι,
- εξαπολύοντας απειλές ή βρισιές,
- ελέγχοντας την επικοινωνία με άλλους,
- άρνηση πρόσβασης σε χρήματα,
- απειλές ή πρόκληση βλάβης σε κατοικίδια ζώα, και
- παιδιά γίνονται μάρτυρες ενδοοικογενειακής βίας.

Βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων⁵: Οποιαδήποτε πράξη σωματικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής ή οικονομικής βίας που συμβαίνει μεταξύ πρώην ή νυν συζύγων ή συντρόφων, ανεξάρτητα από το αν ο/η δράστης/στρια έχει μοιραστεί ή μοιράζεται την ίδια κατοικία με το θύμα. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μία υποκατηγορία της ενδοοικογενειακής βίας και στόχος ενός ξεχωριστού ορισμού είναι να βοηθήσει τα κράτη-μέλη να συλλέξουν συγκρίσιμα επίσημα σχετικά στοιχεία.

---

⁴ City of Glen Eira (2018), Ενδοοικογενειακή Βία. Διαθέσιμο στο: www.gleneira.vic.gov.au/media/4980/family-violence-factsheet-greek.pdf (Ανακτήθηκε στις 02/07/2019).

⁵ https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1198?language_content_entity=el

Καταναγκαστικός γάμος⁶: Ο εκ προθέσεως εξαναγκασμός ενήλικα ή παιδιού να συνάψει γάμο χωρίς την πλήρη, ενημερωμένη και ελεύθερη συναίνεσή του.

Συζυγικός βιασμός⁷: Μη συναινετική, σεξουαλικής φύσης κολπική, πρωκτική ή στοματική διείσδυση του σώματος άλλου ατόμου, με οποιοδήποτε μέρος του σώματος ή με αντικείμενο, καθώς και κάθε άλλη μη συναινετική πράξη σεξουαλικού χαρακτήρα, από σύζυγο ή πρώην σύζυγο ή πρώην ή νυν σύντροφο με τον/την οποίο/α το θύμα βιασμού συμβιώνει ή συμβίωνε στο πλαίσιο συντροφικής σχέσης, η οποία αναγνωρίζεται από την εθνική νομοθεσία.

Διαζύγιο⁸: Το Διαζύγιο (ή λύση γάμου) είναι η λύση της συζυγικής ένωσης, η ακύρωση ή/και η αναδιοργάνωση των νομικών καθηκόντων και των ευθυνών του γάμου, διαλύοντας έτσι τους δεσμούς του γάμου ανάμεσα σε ένα παντρεμένο ζευγάρι σύμφωνα με το εφαρμοσίμο δίκαιο κάθε χώρας.

Ελεύθερη συμβίωση⁹: Η συμβίωση δύο ετερόφυλων προσώπων, που χαρακτηρίζεται από διάρκεια και μονιμότητα, χωρίς να έχει περιβληθεί με οποιοδήποτε τύπο (όπως είναι παραδείγματος χάρη ο γάμος ή το σύμφωνο συμβίωσης). και κοινωνική παρουσία. Η σχέση των προσώπων παρουσιάζει τα στοιχεία της έγγαμης συμβίωσης και οι σύντροφοι εμφανίζονται προς τους τρίτους ως ζεύγος, κυρίως με τη συγκατοίκηση και την κοινή κοινωνική παρουσία. Η ελεύθερη συμβίωση διακρίνεται από τη μνηστεία, καθώς λείπει από αυτή η υπόσχεση γάμου.

Γάμος ανηλίκων¹⁰: Ο γάμος παιδιών αναφέρεται σε οποιονδήποτε επίσημο γάμο ή άτυπη ένωση μεταξύ παιδιού κάτω των 18 ετών και ενήλικα ή άλλου παιδιού. Παρά τη σταθερή μείωση αυτής της επιβλαβούς πρακτικής την τελευταία δεκαετία, οι γάμοι παιδιών

⁶ European Institution for Gender Equality (χ.χ.), Καταναγκαστικός Γάμος. Διαθέσιμο στο: https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1171?language_content_entity=el (Ανακτήθηκε στις 12/08/2023).

⁷ European Institution for Gender Equality (χ.χ.), Συζυγικός Βιασμός. Διαθέσιμο στο: https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1397?language_content_entity=el (Ανακτήθηκε στις 12/08/2023).

⁸ Βικιπαίδεια (2019), Διαζύγιο. Διαθέσιμο στο: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%B6%CF%8D%CE%B3%CE%B9%CE%BF> (Ανακτήθηκε στις 12/08/2023).

⁹ Κουλούσιου Δ. (2012) Γάμος- Σύμφωνο συμβίωσης- Ελεύθερη Συμβίωση: Η αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα στις τρεις μορφές ετερόφυλης συμβίωσης, σελ.47, Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο στο: <http://ikee.lib.auth.gr/record/129620/files/GRI-2012-9017.pdf> (Ανακτήθηκε στις 14/08/2023)

¹⁰ UNICEF (2023), Child Marriage. Διαθέσιμο στο: <https://www.unicef.org/protection/child-marriage> (Ανακτήθηκε στις 12/08/2023).

παραμένουν ευρέως διαδεδομένοι, με περίπου ένα στα πέντε κορίτσια να παντρεύονται σε παιδική ηλικία σε όλο τον κόσμο. Σήμερα, πολλαπλές κρίσεις – συμπεριλαμβανομένων των συγκρούσεων, των κλιματικών σοκ και των συνεχιζόμενων επιπτώσεων από τον COVID-19 – απειλούν να αναστρέψουν την πρόοδο προς την εξάλειψη αυτής της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών απαιτούν παγκόσμια δράση για τον τερματισμό των παιδικών γάμων έως το 2030.

6. Ανάλυση Άρθρου 16 με βάση την γενική σύσταση 21

Σύμφωνα με το άρθρο 21 της Σύμβασης για την Εξάλειψη κάθε μορφής Διακρίσεων σε βάρος των Γυναικών¹¹, η Επιτροπή καθίσταται αρμόδια να προβαίνει, βάσει των ετήσιων αναφορών από τα κράτη-μέλη, σε γενικές συστάσεις προς αυτά. Κάθε γενική σύσταση πραγματεύεται ένα συγκεκριμένο ζήτημα σχετικό με τα δικαιώματα των γυναικών και στοχεύει στην επεξήγηση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη επικυρώνοντας την Σύμβαση. Το 1994 δημοσιεύθηκε η Γενική Σύσταση 21¹² η οποία θίγει την ισότητα των γυναικών σε ζητήματα σχετικά με τον γάμο και τις οικογενειακές σχέσεις.

6.1. Περίληψη Γενικής Σύστασης υπ' αριθμόν 21

Η Γενική Σύσταση 21 αναφέρεται στην ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών στο πλαίσιο του συζυγικού βίου και της οικογένειας. Πολλές από τις αναφορές που καταθέτουν ετησίως τα κράτη-μέλη δείχνουν ότι η ισότητα αυτή είναι ανύπαρκτη σε ουσιαστικό επίπεδο. Έτσι, οι γυναίκες αδυνατούν να απολαύουν τα ίδια συζυγικά και οικογενειακά δικαιώματα με τους άνδρες. Παρόλο που, όπως είναι φυσικό, η μορφή και η έννοια της οικογένειας διαφέρει

¹¹ Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ (χ.χ.), Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεως κατά των γυναικών. Διαθέσιμο στο: <https://unric.org/el/%CF%83%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CE%AC%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%88%CE%B7-%CF%8C%CE%BB%CF%89%CE%BD-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86-2/> (Ανακτήθηκε στις 16/08/2023)

¹² UN Women (χ.χ.), General recommendations made by the Committee on the Elimination of Discrimination against Women. Διαθέσιμο στο: <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm> (Ανακτήθηκε στις 14/08/2023)

από κράτος σε κράτος, η συμπεριφορά της οικογένειας απέναντι στη γυναίκα πρέπει τόσο στο νομικό σύστημα όσο και στον ιδιωτικό βίο να συνάδει με τις αρχές της ισότητας και της δικαιοσύνης όπως ανακηρύσσει το Άρθρο 2 της Σύμβασης.

Καταρχάς, κάθε γυναίκα δικαιούται να έχει τον πρώτο λόγο στην επιλογή του συντρόφου της, η οποία δεν θα πρέπει να επηρεάζεται από εξωτερικούς παράγοντες. Εισάγεται, λοιπόν, η απαγόρευση των καταναγκαστικών γάμων ή των γάμων με χρηματικό αντάλλαγμα. Ομοίως οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα της επιλογής του θεσμού του γάμου, δύνανται δηλαδή ακόμη και να τον απορρίψουν, επιλέγοντας να παραμείνουν σε καθεστώς ελεύθερης συμβίωσης με τον σύντροφό της επιλογής τους. Όσον αφορά στο καθεστώς της ελεύθερης συμβίωσης, αξίζει να αναφερθεί ότι λόγω της έλλειψης νομικής προστασίας συχνά παρατηρούνται έντονα φαινόμενα ανισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Επιπρόσθετα, η Γενική Σύσταση τονίζει το ζήτημα της πολυγαμίας, το οποίο είναι μέχρι σήμερα επίκαιρο σε ορισμένα κράτη-μέλη. Είναι εμφανές ότι η πρακτική της πολυγαμίας έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της ισότητας γυναικών-ανδρών, ενώ παράλληλα δημιουργεί συναισθηματικά αλλά και οικονομικά προβλήματα στις συζύγους αλλά και στα λοιπά μέλη των οικογενειών που δημιουργούνται.

Ανά τον κόσμο τα δικαιώματα αλλά και οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν οι γυναίκες στο εσωτερικό της οικογένειας είναι σημαντικά περιορισμένα με αποτέλεσμα ο σύζυγος να ορίζεται αυτόματα επικεφαλής του νοικοκυριού και να λαμβάνει τις κύριες αποφάσεις. Στον αντίποδα και όσον αφορά στην ανατροφή και τη μέριμνα των τέκνων, η μητέρα είναι εκείνη που επωμίζεται την πλειονότητα των ευθυνών. Γι' αυτό τα κράτη-μέλη οφείλουν να εξασφαλίζουν μέσω των νομικών συστημάτων τους ότι και οι δύο γονείς αναλαμβάνουν να φέρουν εις πέρας την προστασία και τη φροντίδα των παιδιών ανεξαρτήτως των συνθηκών, ανεξαρτήτως δηλαδή του αν βρίσκονται σε διάσταση ή είναι διαζευγμένοι.

Πέρα των προαναφερθέντων, κάθε γυναίκα δικαιούται να επιλέγει το αν και το πότε θα γίνει μητέρα, έτσι ώστε να μπορεί ελεύθερα να έχει πρόσβαση σε εκπαίδευση, εργασία αλλά και σε κάθε είδους δραστηριότητα προσωπικής ανέλιξης. Φυσικά, η απόφαση της απόκτησης τέκνων εννοείται ότι ορθό είναι να λαμβάνεται συνεργατικά με τον εκάστοτε σύντροφο αλλά σε κάθε περίπτωση δεν επιτρέπεται ο τελευταίος να παραβιάζει το δικαίωμα

της γυναίκας του. Φυσικά, προκειμένου οι γυναίκες να λαμβάνουν αποφάσεις συμφέρουσες για τις ίδες απαιτείται η γνώση γύρω από θέματα σεξουαλικής εκπαίδευσης και κυρίως μεθόδων αντισύλληψης.

Σχετικό με τις οικογενειακές σχέσεις είναι και το ζήτημα επιλογής του επωνύμου. Στο γενικότερο πλαίσιο της ελευθερίας επιλογών οι γυναίκες δικαιούνται να επιλέγουν ποιο επώνυμο θα χρησιμοποιούν, αν δηλαδή θα υιοθετήσουν αυτό του συζύγου τους ή θα κρατήσουν το οικογενειακό τους όνομα. Ακόμη, επιλογή της γυναίκας αποτελεί η επαγγελματική δραστηριότητα που ταιριάζει στις ικανότητες, τα talέντα και τις φιλοδοξίες της.

Κλείνοντας με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 16, αξίζει να αναγνωρισθεί η ελευθερία των γυναικών ως προς την κτήση, τη διοίκηση και τη διάθεση των περιουσιακών τους στοιχείων, η οποία συνδέεται άμεσα με την οικονομική τους ανεξαρτησία αλλά και την αξιοπρεπή διαβίωση των ιδίων και των μελών των οικογενειών τους. Συγκεκριμένα, οι άνδρες οφείλουν να σέβονται την αυτονομία των γυναικών ως προς τη σύναψη συμβάσεων που αφορούν την περιουσία τους καθώς και ως προς τη δυνατότητα των σχετικών διαπραγματεύσεων.

Η παράγραφος 2 του άρθρου 16 αναφέρεται στον θεσμό των γάμων ανηλίκων. Με τη Διακήρυξη της Βιέννης και το Πρόγραμμα Δράσης της 25ης Ιουνίου 1993¹³ τα κράτη-μέλη δεσμεύθηκαν να προστατεύσουν τα νεαρά κορίτσια από έθιμα και πρακτικές που επιτρέπουν τέτοιου είδους γάμους. Γίνεται φυσικά αντιληπτό ότι με την έναρξη του συζυγικού βίου ένα κορίτσι στερείται σημαντικές ευκαιρίες στον τομέα της εκπαίδευσης αλλά και της εργασίας αργότερα στη ζωή της. Ταυτόχρονα, παρατηρείται αδυναμία ανεξαρτησίας αλλά και έντονες δυσλειτουργίες στην οικογένεια και την ευρύτερη κοινότητα.

---

¹³ Office of the High Commissioner on Human Rights (χ.χ.). Vienna Declaration and Programme of Action. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/vienna-declaration-and-programme-action> (Ανακτήθηκε: 14/08/2023)

7. Ειδικότερα ζητήματα

7.1. Το δικαίωμα στο διαζύγιο

Όπως είναι γνωστό, το διαζύγιο είναι η λύση της συζυγικής ένωσης, που επιτρέπει σε ένα ζευγάρι να λήξει τον γάμο του. Έτσι, δίνεται η δυνατότητα και στα δύο μέρη να επιλέξουν πότε και, ανάλογα με το δίκαιο της χώρας τους, υπό ποιους όρους θα προχωρήσουν στο λύση της έγγαμης συμβίωσης τους. Το διαζύγιο είναι το κυριότερο όπλο που διαθέτει ένα παντρεμένο πρόσωπο έναντι μιας ένωσης την οποία δεν επιθυμεί πλέον και, κυρίως, έναντι της βίαιης, σωματικά ή και ψυχολογικά, συμπεριφοράς του ή της συζύγου του. Γι' αυτό και η - θεωρητική έστω - καθιέρωση ίσων δικαιωμάτων μεταξύ ανδρών και γυναικών στο πλαίσιο του γάμου ήταν ένα από τα σημαντικότερα κεκτημένα του φεμινιστικού κινήματος στην διάρκεια του 20ου αιώνα.

Παρ' όλα αυτά, η λύση των γάμων μέσω διαζυγίου εξακολουθεί να περιορίζεται από ταμπού, οικονομικούς περιορισμούς και θρησκευτικές συνέπειες σε πολλά μέρη του κόσμου, παρά το γεγονός ότι αποτελεί δικαίωμα που προστατεύεται από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων Κατά των Γυναικών. Συγκεκριμένα, το άρθρο 16 της Σύμβασης ορίζει ότι γυναίκες και άνδρες έχουν «*τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις κατά τη διάρκεια του γάμου και κατά τη διάλυσή του*».

Οι Φιλιππίνες, για παράδειγμα, είναι η μόνη χώρα στον κόσμο, εκτός από το Βατικανό, που απαγορεύει το διαζύγιο. Τα αίτια που κρύβονται πίσω από την ολοκληρωτική απαγόρευση ή τον σοβαρό περιορισμό της δυνατότητας των μερών - ειδικά της γυναίκας - να προχωρήσουν στην έκδοση διαζυγίου είναι κατά κύριο λόγο θρησκευτικά και κοινωνικοηθικά. Έτσι, το να χωρίσει ένα ζευγάρι εξακολουθεί να θεωρείται αντίθετο στις προσταγές της θρησκείας, που χαρακτηρίζει τον γάμο ως κάτι το ιερό, και της κοινωνικής ηθικής. Αποτέλεσμα είναι ο φόβος της γυναίκας να πάρει την απόφαση να πάρει διαζύγιο και ο στιγματισμός της από τον περίγυρό της, αν τελικά το κάνει. Είναι εμφανές ότι τα αίτια αυτά πρέπει να γίνουν αντιληπτά από τα κράτη-μέλη και να ληφθούν μέτρα που θα προστατεύουν και θα προωθούν τα δικαιώματα και των δύο συζύγων.

Η νομοθετική αλλαγή από μόνη της από πλευράς των κρατών είναι ένα πρώτο βήμα, αλλά δεν αρκεί για να εγγυηθούν πλήρως τα δικαιώματα των γυναικών να προσδιορίζουν

ελεύθερα το αν θα παραμείνουν ή όχι παντρεμένες με ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ¹⁴. Επομένως, θα πρέπει να εντοπιστούν οι ρίζες του προβλήματος, ώστε να τους δοθεί επί ίσοις όροις η δυνατότητα να αποχωρήσουν από ένα γάμο όταν το επιθυμούν.

7.2. Ο θεσμός των γάμων ανηλίκων

Ως γάμος ανηλίκου ορίζεται οποιαδήποτε ένωση επίσημη ή ανεπίσημη που γίνεται μεταξύ ατόμων κάτω των 18 ετών ή μεταξύ ενός ενήλικα και ενός ατόμου κάτω των 18 ετών. Παρά τις επιτυχείς προσπάθειες για την εξάλειψη του φαινομένου τα τελευταία χρόνια, η συγκεκριμένη πρακτική παραμένει επίκαιρη, αφού εκτιμάται ότι 1 στα 5 κορίτσια σε όλη την υφήλιο παντρεύονται πριν την ενηλικίωσή τους. Ο γάμος ανηλίκων ερμηνεύεται από την Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων σε βάρος των Γυναικών και την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού ως μορφή καταναγκαστικού γάμου λόγω του ότι οι ανήλικοι σύζυγοι αδυνατούν εξαιτίας του νεαρού της ηλικίας τους να παράσχουν την ελεύθερη συναίνεση τους για τη δέσμευση τους από τον γάμο.

Φυσικά, η επιβολή του συζυγικού βίου και των υποχρεώσεων που αυτός συνεπάγεται σε ανηλικούς δίχως τη συναίνεση τους επηρεάζει δραστικά την ψυχολογία τους αλλά και την ενήλικη πορεία τους. Δεν είναι διόλου σπάνιο φαινόμενο επίσης οι πρόωρες εγκυμοσύνες των ανηλικών νυφών, οι οποίες παρουσιάζουν επιπλοκές που συχνά αποδεικνύονται θανατηφόρες. Το κεντρικό πρόβλημα στο θέμα των γάμων ανηλίκων αποτελεί η αδυναμία κρίσης και στάθμισης των επιμέρους παραγόντων για την επιλογή της έγγαμης συμβίωσης, που συνδέεται άρρηκτα με την ηλικία. Οι παραπάνω επιτροπές συμφωνούν ότι είναι αναγκαίος ο ορισμός ενός κατώτατου ηλικιακού ορίου για τον γάμο ανηλίκου μόνο για τις περιπτώσεις που έχει εκδοθεί σχετική δικαστική απόφαση έπειτα από την εξέταση των ειδικών περιστάσεων που καθιστούν τον γάμο ανηλίκου επιτακτικό.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Ε. ένα στα τρία κορίτσια στις αναπτυσσόμενες χώρες παντρεύεται ανήλικο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι και εντός Ευρώπης δεν εντοπίζονται

¹⁴ Chandok K. and Celine Isabelle Samson C. (χ.χ.). The right to divorce - a comparison between India and the Philippines. Asia Pacific, UN Women. Διαθέσιμο στο: <https://asiapacific.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ESEAsia/Docs/Publications/2021/08/ap-wa2j-The-right-to-divorce-a-comparison-between-India-and-the-Philippines.pdf> (Ανακτήθηκε στις 18/08/2023)

αντίστοιχα περιστατικά. Οι γάμοι ανηλίκων μάλιστα αφορούν τόσο κορίτσια όσο και αγόρια. Βέβαια, τα κορίτσια -που αντιπροσωπεύουν το 82 % των έγγαμων παιδιών- βρίσκονται στο επίκεντρο. Η προσφάτως υπογεγραμμένη από την Ε.Ε. Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης¹⁵, αναγνωρίζει τον αναγκαστικό γάμο ως μορφή βίας κατά των γυναικών, ενώ παράλληλα αποσκοπεί στην ποινικοποίηση της πρακτικής.

Τα κυριότερα αίτια της αύξησης του φαινομένου αποτελούν η έλλειψη εκπαίδευσης, οι διάφορες θρησκευτικές πεποιθήσεις και οι πολεμικές συρράξεις, ενώ ως κύριες επιπτώσεις παρουσιάζονται η σεξουαλική κακοποίηση, τα συναισθηματικά τραύματα και οι επιπλοκές στην εγκυμοσύνη. Τα νεαρά κορίτσια αντιμετωπίζουν ακόμη κωλύματα στην εκπαιδευτική τους πορεία εφόσον θεωρούνται πιο πιθανόν να εγκαταλείψουν το σχολείο, προκειμένου να αφοσιωθούν στην οικογένεια τους και να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες της. Δεν είναι, επίσης, σπάνιο οι οικογένειες των κοριτσιών να επιλέγουν τον γάμο των τελευταίων σε πολύ μικρή ηλικία διότι θεωρούν ότι με αυτόν τον τρόπο είτε θα βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση είτε θα εξασφαλίσουν το μέλλον των παιδιών τους.

Το 2016 η UNICEF¹⁶ σε συνεργασία με την UNFPA¹⁷ ξεκίνησαν το πρόγραμμα Global Programme to End Child Marriage¹⁸, το οποίο βοηθά νεαρά κορίτσια, τα οποία είτε κινδυνεύουν να πέσουν θύματα του θεσμού των γάμων ανηλίκων είτε είναι ήδη παντρεμένα. Το πρόγραμμα διήρκησε μέχρι το 2019 και οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν κατά την υλοποίηση του κυμαίνονται από εκπαιδεύσεις για βασικές, καθημερινές γνώσεις σε μαθήματα σεξουαλικής αγωγής και υπηρεσίες μαθησιακής στήριξης.

7.3. Ενδοοικογενειακή βία

Η ενδοοικογενειακή βία εμφανίζεται ως ένα μοτίβο συμπεριφοράς σε οποιαδήποτε σχέση που χρησιμοποιείται για την απόκτηση ή τη διατήρηση εξουσίας και ελέγχου σε έναν σύντροφο και μπορεί να συμβεί σε οποιονδήποτε, ανεξαρτήτως φυλής, ηλικίας, σεξουαλικού

¹⁵ Council of Europe (χ.χ.), Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/168008482e> (Ανακτήθηκε 16/08/2023)

¹⁶ United Nations International Children's Emergency Fund (<https://www.unicef.org/>)

¹⁷ United Nations Population Fund (<https://www.unfpa.org/>)

¹⁸ UNFPA-UNICEF Global Programme to End Child Marriage (<https://www.unfpa.org/unfpa-unicef-global-programme-end-child-marriage>)

προσανατολισμού, θρησκείας, κοινωνικο-οικονομικού υπόβαθρου, μορφωτικού επιπέδου ή φύλου.

Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας στρέφεται κυρίως κατά των γυναικών και των ανήλικων μελών της οικογένειας, χωρίς βέβαια να αποκλείονται από τον ρόλο του θύματος οι άντρες. Το 2021, περίπου 45.000 γυναίκες και κορίτσια δολοφονήθηκαν από κάποιο μέλος του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, με το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας να είναι εντονότερο σε περιοχές της Ασίας και της Αφρικής, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσίασε ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών. Η περίοδος της πανδημίας συνέπεσε, μάλιστα, με μια σημαντική αύξηση των γυναικοκτονιών στη Βόρεια Αμερική και στη δυτική και νότια Ευρώπη¹⁹.

Οι ειδικοί υπογραμμίζουν ότι τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας είναι στην πραγματικότητα ακόμη περισσότερα καθώς πολλά περιστατικά δεν καταγράφονται ως τέτοια - αν και είναι - λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων. Η ενδοοικογενειακή βία παραμένει σε πολλές περιπτώσεις μια αθέατη μορφή εγκληματικότητας που ως επί το πλείστον παραμένει ατιμώρητη. Επιπλέον, το αίσθημα της ντροπής και ο στιγματισμός που συχνά δέχονται τα θύματα τα εμποδίζουν από το να αποκαλύψουν τα όσα βιώνουν με αποτέλεσμα να επηρεάζονται ψυχολογικά, να υφίστανται τον κοινωνικό αποκλεισμό και να εκδηλώνουν αντικοινωνική συμπεριφορά.

Δυστυχώς, η βία στο γάμο εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται ως μία καθαρά ιδιωτική υπόθεση σε ορισμένες χώρες, χωρίς να έχει το κράτος την δυνατότητα να επέμβει νομικά. Σε πολλές περιπτώσεις, η αδυναμία περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ενισχύεται παράλληλα και από την δυσπιστία ή την αδιαφορία εκείνων που είναι αρμόδιοι να παρέχουν υποστήριξη στα θύματα.

Καταληκτικά, σύμφωνα με το ψήφισμα A/RES/58/147 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, τα κράτη έχουν την υποχρέωση να επιδεικνύουν τη δέουσα επιμέλεια για την πρόληψη, τη διερεύνηση και την τιμωρία των δραστών ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών και την παροχή προστασίας στα θύματα. Τέλος, αναφέρεται μέσα στο ψήφισμα και

¹⁹ Αγνώστου Συγγραφέως (2022). Γυναικοκτονίες: Τουλάχιστον 45.000 τα θύματα διεθνώς το 2021 σύμφωνα με τον ΟΗΕ. Καθημερινή. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/world/562151500/gynaikoktonies-toylachiston-45-000-ta-thymata-diethnos-to-2021-symfona-me-ton-oiie/> (Ανακτήθηκε στις 17/08/2023)

η δέσμευση των κρατών να θεσπίσουν νομοθεσία ή/και να ενισχύσουν τους κατάλληλους μηχανισμούς για τον χειρισμό ποινικών υποθέσεων που σχετίζονται με όλες τις μορφές ενδοοικογενειακής βίας, συμπεριλαμβανομένου του συζυγικού βιασμού και της σεξουαλικής κακοποίησης γυναικών και κοριτσιών, και να διασφαλίσουν ότι τέτοιες υποθέσεις προσάγονται γρήγορα στη δικαιοσύνη²⁰.

8. Ερωτήσεις προς τους συμμετέχοντες

1. Πώς μπορούν τα κράτη-μέλη να διασφαλίσουν την ελεύθερη και ισότιμη άσκηση του δικαιώματος στο διαζύγιο για τις γυναίκες;
2. Με ποιους τρόπους δύνανται τα κράτη-μέλη να εξασφαλίσουν ότι η πρακτική των γάμων των ανήλικων κοριτσιών θα εξαλειφθεί;
3. Τι μέτρα μπορούν να υιοθετήσουν τα κράτη-μέλη, ώστε να επιτύχουν μία αποτελεσματικότερη πρόληψη και καταστολή του φαινομένου του συζυγικού βιασμού και άλλων μορφών ενδοοικογενειακής βίας;

9. Επιπλέον ενδεικτικές πηγές για μελέτη

- Η ιστοσελίδα του Περιφερειακού Κέντρου Πληροφόρησης του ΟΗΕ, η οποία παρουσιάζει τον ΟΗΕ, την ιστορία του, τους σκοπούς του και τη δομή του με μια σύντομη εισαγωγή απευθυνόμενη σε μαθητές.

<https://unric.org/el/%CF%84%CE%B1-%CE%B7%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B1-%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B7-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%BC%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CF%84/>

²⁰ Resolution adopted by the General Assembly on 22 December 2003. 58/147. Elimination of domestic violence against women. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/503/40/PDF/N0350340.pdf?OpenElement>

- Άρθρο του UN Women σχετικά με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών εντός και εκτός οικογενειακού περιβάλλοντος. <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women>
- Άρθρο σχετικά με ένα περιστατικό στην Τουρκία, που αφορά τον γάμο μίας 6χρονης. <https://www.dw.com/el/%CE%B3%CE%AC%CE%BC%CE%BF%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CE%B7%CE%BB%CE%AF%CE%BA%CF%89%CE%BD-%CE%BC%CE%B5-%CF%84%CE%B9%CF%82-%CE%B5%CF%85%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1%CF%82/a-64072344>
- Άρθρο της UNICEF με θέμα τα σημερινά δεδομένα όσον αφορά τους γάμους ανηλίκων και τις δράσεις παγκοσμίως για την εξάλειψή τους. https://data.unicef.org/resources/is-an-end-to-child-marriage-within-reach/?_gl=1*_qzw8zd*_ga*MTQ1OTY2ODUwNC4xNjU4OTQ5MTc5*_ga_9T3VXTE4D3*MTY4MzIzMDQyMC43Ni4xLjE2ODMyMzA0MjAuMC4wLjA
- Η ιστοσελίδα των Domestic Abuse Intervention Programs (DAIP) και οι δράσεις τους ως πηγή έμπνευσης για αντίστοιχα μοντέλα περιφερειακής ή παγκοσμίου δράσης. <https://www.theduluthmodel.org/>
- Η ιστοσελίδα του UNFPA (United Nations Population Fund) και οι τρόποι που αυτό δραστηριοποιείται παγκοσμίως για την στήριξη των γυναικών και την εξασφάλιση των δικαιωμάτων τους στην σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία. https://www.unfpa.org/donate/a?form=General&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=CF-na-21&utm_content=GENERAL&gclid=Cj0KCQjw0IGnBhDUARIsAMwFDLlMpqvZBwN-1sIS9XEqdSY_mPYGHET04GfaRQEYICNt10LcCYDqh2saAqWwEALw_wcB

10. Βιβλιογραφία

- Νάσκου-Περράκη Π., Ταραράς Κ., Χαΐνογλου Κ.. (2013). Ανθρώπινα Δικαιώματα: Ερωτήσεις και Απαντήσεις, Εκδόσεις Θέμις, Αθήνα
- Νάσκου-Περράκη Π. (2022). Δικαιώματα του Ανθρώπου: Παγκόσμια και περιφερειακή προστασία. Θεωρία – Νομολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, Γ έκδοση
- Νάσκου-Περράκη Π., Τα Δικαιώματα του Παιδιού. τ, 4ος Εκδόσεις Σάκκουλα 2023
- Υδρία Cambridge Ηλιος, Γενική Εγκυκλοπαίδεια σύγχρονων γνώσεων, Εκδόσεις Τέσσερα Ήψιλον.

11. Ηλεκτρονικές Πηγές

- https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1172?language_content_entity=el
- https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/O-8-2017-000064_EL.html
- <https://xen-athinon.gr/xen-athinon/gamoi-anilikon-koritsion/>
- <https://www.unicef.org/protection/child-marriage>